

Jak citovat a zaznamenávat bibliografické údaje 2

3. Citace nebo parafráze myšlenek/závěrů jiných autorů a poznámky pod čarou

3.2. Přímá (doslovná) citace

Přímá citace je doslovný přepis převzatého textu, který nesmíme změnit, můžeme jej však částečně zkrátit s uvedením tzv. výpustky [...] nebo provést drobné úpravy, např. změnit velikost písmen, část textu zvýraznit apod. Může se stát, že v původním textu je nějaká neobvyklost, např. gramatická chyba, špatný pravopis apod. V tomto případě ji neopravujeme, ale za daný výraz uvedeme (*sic!*), což je latinské slovo znamenající *tak* nebo právě *tak*.

Aby bylo na první pohled jasné, že se jedná o citovaný text, je nutné odlišit jej od běžného textu práce. Může být zapsán několika způsoby: kurzívou s uvozovkami (českými: „čeština“, francouzskými: « français », anglickými: “English”), kurzívou bez uvozovek, bez kurzívy a uvozovek apod.

Pro přehlednost citace v textu doporučujeme první variantu. Citovaný text musí být doložen záznamem zdroje, ze kterého pochází, tedy bibliografickou citací (viz výše).

« Lorsqu'ils ne travaillent pas (les week-ends ou pendant les vacances), ils se sentent mal, insatisfaits, et, par contrecoup, s'investissent encore plus dans leur travail. » (Légeron, 2003, 68)

„Proč já? Proč se narodit právě teď, kdy mě nikdo nečeká? Co se po mně chce? Co mám dělat se svým životem, když o něm rozhodují jenom já sám? [...] Nyní je na každém, aby si své odpovědi formuloval sám a na svůj vrub.“ (Gauchet, 2004, 245)

Peggy Johnson defines collection development as “the thoughtful process of developing a library collection in response to institutional priorities and community or user needs and interests.” (Johnson 2009, 1)

3.2.1. Příklad návaznosti přímé citace na vlastní text práce

Varianta 1: Text citace přímo navazuje na vlastní text práce - [il] v hranaté závorce znamená, že citace v originálním znění začínala velkým písmenem, ale my chceme použít malé, aby byl text kontinuální.

Upozornění: V původním textu bylo kurzívou zvýrazněno *compréhension de mots isolés*. Naopak nyní v citaci psané kurzívou je tento výraz normálním písmem, abychom zachovali jeho důležitost.

Comme nous avons lu dans L'Œuvre d'art littéraire, « [il] faut se rendre compte que recherche du sens du texte ne repose pas à la compréhension de mots isolés, surtout, s'il agit d'un texte littéraire où chaque mot est étroitement lié avec un autre et tous les mots ensemble dépendent du contexte. » (Ingarden, 1983, 20)

Podle Václava Jamka „nepřítomnost“ velikánů může být optický klam spojený se změnou role spisovatele ve společnosti, „[n]eumožňuje mu už tolik stát jako osobnost zakladatelská nebo jako autor velkých syntéz, a spíš mu dává prozkoumávat a vystihovat různé dílčí polohy lidství.“ (Jamek, 2003, 335)

Varianta 2: Stejná citace, ale jinak navázaná na vlastní text práce a s jinak vloženým odkazem.

Upozornění: Pokud uvedeme jméno autora, ze kterého čerpáme už v textu před citací, pak do závorky dáme jen rok vydání a číslo strany.

Roman Ingarden (1983, 20) dans L'Œuvre d'art littéraire écrit : « Il faut se rendre compte que la recherche du sens du texte ne repose pas à la compréhension de mots isolés, surtout, s'il agit d'un texte littéraire où chaque mot est étroitement lié avec un autre et tous les mots ensemble dépendent du contexte. »

Podle Václava Jamka (2003, 335) „nepřítomnost“ velikánů může být optický klam spojený se změnou role spisovatele ve společnosti, protože mu už tolik „[n]eumožňuje [...] stát jako osobnost...“

Varianta 3: Stejná citace, ale jinak uvedený odkaz.

Roman Ingarden dans *L'Œuvre d'art littéraire* écrit : « *Il faut se rendre compte que la recherche du sens du texte ne repose pas à la compréhension de mots isolés, surtout, s'il agit d'un texte littéraire où chaque mot est étroitement lié avec un autre et tous les mots ensemble dépendent du contexte.* » (1983, 20)

Podle Václava Jamka „nepřítomnost“ velikánů může být optický klam spojený se změnou role spisovatele ve společnosti. „*Neumožňuje mu už tolik stát jako osobnost zakladatelská nebo jako autor velkých syntéz, a spíš mu dává prozkoumávat a vystihovat různé dílčí polohy lidství.*“ (Jamek, 2003, 335)

3.2.2. Příklad citace pod textem

Citace delší se obvykle píše do samostatného odstavce odsazeného od levého okraje (1 cm, max. 1,25 cm), bez kurzívy a menším písmem (10 b). Uvedená citace je delší než tři řádky, proto je *vytažena* pod text s odsazením od levého okraje.

Quant à la moralité dans la version française dont nous avons déjà parlé plus haut, elle est explicite et donne au conte l'air instructif qui le rapproche des fables :

On voit ici que de jeunes enfants, surtout de jeunes filles belles, bien faites, et gentilles, font très mal d'écouter toute sorte de gens, et que ce n'est pas chose étrange, s'il en est tant que le loup mange. Je dis le loup, car tous les loups ne sont pas de la même sorte. Il en est d'une humeur accorte, sans bruit, sans fiel et sans courroux, qui privés, complaisants et doux, suivent les jeunes demoiselles jusque dans les maisons, jusque dans les ruelles. Mais hélas ! qui ne sait que ces loups doucereux, de tous les loups sont les plus dangereux. (Soriano, 1968, 52)

V jedné básni v próze takovou louku Suzanne Renaud popsala a v úvodu k připravované sbírce překladů české lidové poezie píše:

Každá je jiná jako květy v polích. Uzardělé jako vesnické kmotry, jiné, které se zatváří uštěpačně na ty, kdo jdou okolo, lomivé, neodvážíme se ani lehce se dotknout lodyhy s křehkostí pavoučích nohou, prostince pyšné pod svojí okázalou barokní parukou, ty tragické posléze, kanoucí jako krůpěje krve. Většina však je něžná a v srdci nese malý křížek, neboť vycházejí z lidu, který mnoho trpěl. (Renaud, 2002, 10)

3.2.3. Jméno autora citací

Co se týče jména autora, na něhož v textu odkazujeme, je vhodné, aby při první zmínce v základním textu byl uveden celým křestním jménem, např. *Françoise Cornaire*, a dále už jen jeho zkratkou: *F. Cornaire*. Je to běžná praxe, ale navíc je to velmi důležité u cizojazyčných jmen, kde ze zkratky křestního jména nepoznáme, zda se jedná o muže či ženu: *Françoise Cornaire X François Cornaire*. Usnadní to navíc identifikaci rodu autora při psaní v českém jazyce: *F. Cornaire napsala*, nebo přechylování: *Jak zdůrazňuje F. Cornairová*.

3.2.4. Překlady citací

Pokud citujeme text, který je v jiném jazyce než vlastní text práce, obvykle postupujeme tak, že text z odborné literatury píšeme v základním textu v překladu a v poznámce pod čarou jej uvedeme v originále. Citáty z krásné literatury však vždy uvádíme v základním textu v originále, v poznámce pod čarou uvedeme jejich překlad. Pokud překládáme originální text sami, uvedeme na příslušném místě: *Vlastní překlad*. Co se týče překladů, vždy záleží na tom, komu je práce určena, tj. zda čtenář porozumí textu v originále. Přeložený text a v poznámce pod čarou originál:

„*Psát znamená pomyslně sestupovat do hloubky divadelní nápovědní budky, aby se člověk naučil naslouchat dechu jazyka tam, kde utichá, mezi slovy, okolo slov a někdy v samém srdci těchto slov.*“¹ (Germain, 2005, 14)

¹ Vlastní překlad. Původní text z románu *Magnus*: *Écrire, c'est descendre dans la fosse du souffleur pour apprendre à écouter la langue respirer là où elle se tait, entre les mots, autour des mots, parfois au cœur des mots.* Germain, S. (2005). *Magnus*. Paris Albin Michel.

3.3. Nepřímá (parafrázovaná) citace

Nepřímou citací parafrázujeme, čili volně uvádíme myšlenky a závěry, které byly publikovány v cizí práci. Ten není opsán doslova, ale přeformulován nebo vyjádřen vlastními slovy autora práce při zachování původní myšlenkové podstaty. Písmo nepřímé citace se neliší od písma textu práce.

Upozornění: I když se nejedná o doslovně převzatý text, musí být uveden přesný záznam pramene, ze kterého pochází. V tomto případě dáváme v odkaze na zdroj do závorky výrazy *Srov./srov.* nebo *Viz/viz*, ve francouzské práci *Voir/voir*. Velká a malá písmena se uvádějí dle momentálního místa v textu práce, tj. je-li před závorkou tečka, pak bude uvedený výraz velkým písmenem (viz níže).

Původní text z knihy Légeron, P. (2003). *Le Stress au travail*, Paris: Odile Jacob, s. 20:

Leur principal problème n'est pas tant le travail lui-même (ils y excellent souvent) que leur incapacité totale à trouver du plaisir en dehors de celui-ci. Lorsqu'ils ne travaillent pas (les week-ends ou pendant les vacances), ils se sentent mal, insatisfaits, et, par contrecoup, s'investissent encore plus dans leur travail.

Parafrázovaný text:

D'après Patrick Légeron, ce n'est pas le travail qui pose problème aux workaholics. C'est plutôt le fait qu'il leur est impossible de retirer une quelconque satisfaction des moments de détente, comme les fins de semaine et les périodes de vacances, et ce à un point tel que cela aura pour conséquence qu'ils se consacreront encore plus à leur travail. (Voir Légeron, 2003, 68)

Původní text z knihy Germain, S. (2005). *Magnus*. Paris Albin Michel, s. 14:

Psát znamená pomyslně sestupovat do hloubky divadelní nápovědní budky, aby se člověk naučil naslouchat dechu jazyka tam, kde utichá, mezi slovy, okolo slov a někdy v samém srdci těchto slov.

Parafrázovaný text:

Psát pro Sylvie Germainovou také znamená pomyslně sestupovat na dno divadelní nápovědní budky, protože se domnívá, že se tak člověk naučí naslouchat dechu jazyka. Jazyk totiž někdy utichá, mezi slovy, vytváří ticho okolo slov a někdy dokonce zmlkne či přímo uvízne v samém srdci těchto slov. (Viz Germain, 2005, 14)

3.4. Poznámky pod čarou

Do poznámky pod čarou vkládáme text, který nebylo nutné uvést v hlavní části dokumentu, ale považujeme za důležité jej zmínit. Mohou zde být různé informace, které chce autor čtenáři sdělit mimo text, ale nově již ne odkazy na zdroje, protože ty už jsou zakomponovány do textu práce. Značka poznámky pod čarou má stejnou velikost jako vlastní text a je psaná jako horní index.

Poznámky se vkládají do textu pomocí příslušné funkce textového editoru a přečíslovávají se automaticky v případě, že se před jednu poznámku vloží další. Text poznámky pod čarou má menší písmo než samotný text, obvykle o 2 body (je-li text psán v Times New Roman, 12 b, pak poznámka pod čarou má 10 b).

Upozornění: Poznámka pod čarou je normální věta a musí tedy končit tečkou. Dva příklady ve francouzském a českém jazyce:

Alors, il faut expliquer aux apprenants que les contes de Perrault, à leur origine, n'étaient pas destinés à l'amusement des enfants. Ces histoires pleines de moralité servaient de moyen éducatif pour avertir les jeunes de tous les dangers qui les menacent : danger de se laisser happer dans le bois par les animaux sauvages ou les hommes, danger de tomber dans l'eau, etc.¹

¹ Le loup qui représente le danger dans *Le Petit Chaperon rouge* était alors le danger bien réel. Chaque année, un nombre considérable d'enfants et d'adultes a été tué par ces fauves, surtout dans les régions situées à l'écart des grandes voies.

Marie Noëlová se vzdělávala především v domácím prostředí, až později mohla docházet na gymnázium. Byla nadaná po hudební stránce, sama od dětství hrála na klavír a zpívala. Poezie, kterou začíná psát, má k hudbě velmi blízko a mnohé básně byly i později zhudebněny, k jiným si napsala hudbu sama.¹ Nakonec většina básní nese ve svém názvu výraz *chanson*, tedy píseň.

¹ Existují dokonce nahrávky její zhudebněné poezie, např. LP deska č. 111 176 *Chants sauvages de Marie Noël interprétés par Christiane Oriol et l'orchestre François Rauber*. (Divoké zpěvy Marie Noëlové nazpívala Ch. Oriolová s orchestrem F. Raubera). Auxerre: Maison Colinot. S.D.

Do poznámky pod čarou můžeme dát i odkazy na další autory, z nichž jsme načerpali stejnou informaci. V tom případě doporučujeme zapsat to následovně:

Comme exemple du travail comparatif, nous proposons le conte *Le Petit Chaperon rouge* dont la fin dans la version de Perrault éveille la surprise sinon la désillusion auprès des enfants tchèques. En effet, il est presque sûr que dans les contes traditionnels tchèques, les bons ou malins sont récompensés tandis que les méchants finissent mal et qu'ils sont punis.²

² Voir aussi Grimm, 1812; Hrubín, 1980; Franc, 1990.

4. Seznam použité literatury

Součástí literární rešerše je seznam použité literatury a dalších zdrojů. V textu uvádíme odkazy na citované zdroje a jejich kompletní seznam dáme na konec práce.

4.2. Bibliografie a Webografie¹

Bibliografie (Bibliographie) je seznam pramenů v tištěné podobě, Webografie (Sitographie) v elektronické podobě. Musí zahrnovat všechna díla, z nichž autor práce čerpal. Soupis je řazen abecedně, internetové zdroje se někdy řadí samostatně nakonec. Nemají-li některé odkazy autora, řadí se abecedně podle prvního písmene názvu odkazu. Příklad, kde je Bibliografie i Webografie v jednom seznamu.

Beacco, J.-C., & Lieutaud, S. (éds.) (1981). *Moeurs et mythes : lecture des civilisations et authentiques écrits*. Paris: Hachette/Larousse.

De Carlo, M. (1998). *L'interculturel*. Paris: CLE International.

Kit pédagogique. Idées, ressources, méthodes et activités pour l'éducation interculturelle informelle avec des adultes et des jeunes [en ligne]. Conseil de l'Europe, 2004. [cit. 2011-10-11]. Disponible sur: http://www.eycb.coe.int/edupack/pdf/fr_part_a.pdf

Le Point du FLE. Apprendre et enseigner le français et les langues [en ligne]. 2002-2015. Disponible sur: <http://www.lepointdufle.net>

Průcha, J. (2001). *Multikulturní výchova*. Praha: ISV nakladatelství.

Un cadre européen de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer. (2001). Ouvrage collectif pour le Conseil de l'Europe. Paris: Éditions Didier. Disponible aussi sur: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_fr.asp

Upozornění: Jestliže autor v daném roce publikoval více prací, pak za rokem píšeme malá písmena. Stejně je to pak uvedeno i za citací v textu (Bakešová, 2014a, 156) nebo (Bakešová 2014b, 81).

Bakešová, V. (2014a). Deux lettres de Marie Noel a Francois Mauriac. *Nouveaux Cahiers Francois Mauriac*, 22(1), 157-156.

Bakešová, V. (2014b). Pauvreté et richesse du monde dans l'oeuvre de Marie Noel. *Nouveaux Cahiers Francois Mauriac*, 22(1), 75-82.

4.3. Primární, sekundární a další literatura

V případech, kdy je to účelné, se literatura dělí na *primární*, tj. seznam děl, která jsou výchozí pro danou problematiku práce a kterou jsme měli tzv. v ruce (např. romány autora, o kterém

¹ Doporučujeme seznam zdrojů v tištěné i elektronické podobě uvádět dohromady v abecedním pořádku.

pojednávané) a *sekundární*, tj. seznam děl, která souvisejí s tématem, ale nejsou výchozími dokumenty pro danou práci (učebnice, monografie, encyklopedie a slovníky, příručky, sborníky dat, přehledné články, periodika apod.) a na další literaturu k tématu, z níž autor v textu necitoval, ale kterou považuje za důležitou, či která mu nějakým způsobem např. metodologicky pomohla.

Příklad seznamu použité literatury k práci zabývající se spisovatelkou Sylvie Germainovou a jejího vztahu k České republice:

Littérature primaire / Sources primaires

Germain, S. (1998). *Bohuslav Reynek à Petrkov*. Saint-Cyr-sur-Loire: Christian Pirot.

Germain, S. (1992). *La Pleurante des rues de Prague*. Paris: Gallimard.

Germain, S. (1996). *Les Éclats du sel*. Paris: Gallimard.

Littérature secondaire / Sources secondaires

Goulet, A. (2006). *Sylvie Germain : Œuvres romanesques. Un monde de cryptes et de fantômes*. Paris: L'Harmattan.

Viart, D., & Vercier, B. (2008). *La littérature française au présent*. Paris: Bordas.

Závěrem

Psaní odborného textu vyžaduje nejen důkladné vyhledávání informací, ale také jejich precizní záznam. Každý správně citovaný dokument totiž přispívá k důvěryhodnosti vědecké práce autora. Na závěr si tedy shrneme nejdůležitější body týkající se citování v závěrečných pracích:

- dodržovat autorská práva a respektovat autorskou etiku,
- během studia materiálů nezapomenout zapsat si zdroj,
- přesně zapisovat bibliografické citace,
- správně opisovat citovaný text,
- při kopírování textu z elektronického zdroje upravit podle základního textu,
- vybrat si jeden způsob zápisu odkazů na zdroje, bibliografických citací, poznámek pod čarou apod., a ten důsledně dodržovat v celé práci.